

Beslut över naturreservatet Vårkallhöjden

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn:	Vårkallhöjden
Sitecode i nätverket	
Natura-2000:	SE0720079
Kommun:	Bräcke
Län:	Jämtland
Lägesbeskrivning:	Ca 10 km norr om Kälarne samhälle

Vårkallhöjdens naturreservat (foto: Kristoffer Sivertsson 2006).

Topografisk karta:	18G NV
Ekonomisk karta:	18G 9d
Fastighet:	Svedje 1:39
Markägare:	Privat
Areal:	26,2 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen Jämtlands län

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Beslut	3
Syfte	3
Bakgrund (<i>beskrivning av naturreservatet</i>).....	3
Motivering (<i>motiv till skydd och prioriterade bevarandevärden</i>).....	4
Hotbild	4
Natura 2000	5
Källor	5
Skötsel och förvaltning	6
Ärendets beredning	6
Inskränkningar och föreskrifter	6
Brand	8
Jakt	9
Bilagor (<i>markägarförteckning och sändlista</i>).....	9

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar att revidera det tidigare reservatsbeslutet för naturreservat Vårkallhöjden (Länsstyrelsen Jämtlands län, Beslut 1998-05-04) med föreskrifter och bifogad skötselplan. Det aktuella området avgränsas med en röd heldragen linje på karta i bilaga 1. I och med detta beslut upphör det äldre reservatsbeslutet att gälla.

Naturreservatets namn skall vara Vårkallhöjden.

SYFTE

Syftet med naturreservatet Vårkallhöjden är att bevara de värdefulla livsmiljöerna *Västlig taiga (9010)* och *Näringsrik granskog (9050)* (enligt EU:s naturtypsklassificering) med tillhörande naturliga processer och successioner, samt de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer, i gynnsamt tillstånd. Detta innebär också att utbredningen av dessa naturtyper i framtiden minst ska motsvara nuvarande areal, vilket är av stor betydelse för t.ex. hönsfåglar och hackspettar enligt EU:s fågeldirektiv, kryptogamer, kärlväxter och vedlevande insekter. Syftet är också att rörligt friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i området utan att naturvärdena tar skada.

För att långsiktigt upprätthålla naturvärden knutna till lövträd i Vårkallhöjdens naturreservat och att bevara vissa naturskogskvaliteter krävs det att biotopvårdande skötselåtgärder genomförs i utvalda delar av området (se bifogad skötselplan).

BAKGRUND

Beskrivning av naturreservatet

Vårkallhöjdens naturreservat är ca 26 ha stort och ligger i en sydvästsluttning, ca 300-400 m.ö.h., på berget Vårkallhöjden ungefär 10 km norr om Kälarne samhälle. Terrängen är överlag brant och sluttningen karakteriseras av tvärgående terrassliknande fuktiga svackor och mellanliggande branter. Det förekommer flera mindre vattenlokar i reservatets södra del. Boniteten är hög (medelbonitet 4,9 m³/ha) särskilt i de nedre delarna och här finns flera exemplar av grovvuxna granar. Skogen domineras av ca 130-150 årig granskog, som fortfarande är tydligt brandpräglad genom ett rikligt inslag av grova lövträd, främst asp, men också sälk och björk. Lövinslaget är mycket intressant och värdefullt. Tallinslaget ökar högre upp längs sluttningen. Trädslagsfördelningen för hela reservatet är: tall 10%, gran 70% och löv 20%. Området övergicks senast av en brand någon gång mellan år 1800 och 1850. Brandspår i form av t.ex. kolade högstubbar finns på flera ställen. Brandskadade tallar av värde tillvaratogs troligen snarast efter senaste branden. De sista gammeltallarna höggs enligt uppgift år 1918. Kolved höggs åtminstone 1933 och tändsticksvirke ungefär samtidigt. Därefter har ingen avverkning skett. I den nedersta delen av området finns en kolbotten. Omgivande skogsmark är av helt annan karaktär och utgörs främst av väl genomgallrad skog, ungskog eller föryngringsytor.

Mängden död ved varierar inom reservatet där vissa partier innehåller mer än 15 kbm/ha medan nivåerna är lägre i andra delar. Lågor av både gran och sälk förekommer främst i

områdets nedre delar och då i flera olika nedbrytningsstadier. Lågor av asp finns i stora delar av området. Stora biologiska värden finns, förutom i vattenlokarna, lövinslaget och den döda veden, även i de rödlistade och skyddsvärda arter som påträffats i reservatet. Fynd (rödlistekategori inom parentes) har gjorts av lavarna mörk rödprick *Arthonia incarnata* (VU), nordlig nållav *Chaenotheca laevigata* (NT), stiftgelélav *Collema furfuraceum* (NT), lunglav *Lobaria pulmonaria* (NT) och vedsvamparna rosenticka *Fomitopsis rosea* (NT), rynkskinn *Phlebia centrifuga* (NT), ullticka (*Phellenus ferrugineofuscus*, ej rödlistad), doftticka *Haploporus odorus* (VU) och blackticka *Junghuhnia collabens* (VU), samt orkidéen Guckusko *Cypripedium calceolus*. I området har även observationer gjorts av järpe *Bonasia bonasia*, orre *Tetrao tetrix tetrix*, tjäder *Tetrao urogallus*, pärluggla *Aegolius funereus*, spillkråka *Dryocopus martius* och tretåig hackspett *Picoides tridactylus* (VU).

Objektet blev inte upptaget i länets urskogsinventering på grund av att det inte var känt vid den tidpunkten, men det hade trots sin ringa areal med säkerhet blivit klassat i högsta skyddsklass. Anledning är naturskogskaraktären och den rika förekomsten av rödlistade arter. Värkallhöjden är ur naturvårdssynpunkt ett mycket värdefullt område.

MOTIVERING

Motiv till skydd och prioriterade bevarandevärden

Tillståndet för skogslevande arter har successivt försämrats genom fragmentering och förlust av biotoper i skogslandskapet, främst p.g.a. av skogsbruk. Detta har medfört uppsplittrade populationer och stor risk för nationellt utdöende av arter. Skogen i Värkallhöjden har värdefulla naturskogskvaliteter och ett formellt skydd genom reservatsbildning i kombination med en aktiv naturvårdsförvaltning kommer att bidra till att bevara en del av regionens biologiska mångfald. I området är för närvarande minst 8 st rödlistade arter funna. Merparten av dessa rödlistade arter är knutna till grova lövträd samt död ved av företrädesvis asp, sälk och gran. Strukturer som död ved men även gamla och döende träd av dessa trädslag skall därför kontinuerligt förekomma i för arterna gynnsam omfattning. I reservatet ingår de, enligt EU:s habitatdirektiv, prioriterade naturtyperna *Västlig taiga* (9010) och *Näringsrik granskog* (9050) och området är ett bidrag till det europeiska nätverket "Natura 2000". Dessa delar omfattas därför av MB 7 Kap 28-29 §§ samt Förordnande om områdesskydd 16-20 §§. Länsstyrelsen har ett ansvar enligt detta direktiv att säkerställa att gynnsam bevarandestatus bibehålls eller återställs för utpekade livsmiljöer och arter. Länsstyrelsen gör bedömningen att områdets naturkvaliteter endast kan bevaras genom att det undantas från skogsbruk och andra arbetsföretag som kan påverka mark, flora och fauna.

HOTBILD

Målet med reservatsbildning och andra typer av områdesskydd av boreala skogar i Sverige har länge varit att bevara dem i "örört tillstånd", vilket inneburet att de oftast lämnats till s.k. fri utveckling i tidigare skötselplaner. Naturvårdsinriktad forskning (se t.ex. Zackrisson 1977, Linder 1998, Ericksson 2001) har emellertid på senare tid nyanserat bilden och påvisat brister med denna natursyn. En av de centrala punkterna berör hur skogsbranden, som tidigare varit den absolut viktigaste störningsregimen i dessa ekosystem, successivt tappat denna roll genom omfattande brandbekämpande åtgärder under hela 1900-talet (Zackrisson 1977) och vidare in på 2000-talet. Följderna har blivit att brandpräglade naturtyper och därtill hörande

arter blivit en bristvara såväl nationellt som regionalt i Jämtland. Mängden nybildad kolad ved har t.ex. minskat betydligt liksom inslaget av talldominerade skogar och lövrika successioner. Inväxten av gran har däremot ökat vilket generellt förtätat skogarna. Detta har bl.a. gynnat skuggföredragande organismer men missgynnat ljuskrävande arter genom ett försämrat ljusinsläpp. Detta gäller även inom våra skogreservat. Det är med denna bakgrund mycket viktigt att vid behov införa biotopvårdande skötsel inom både befintliga och nybildade skogsreservat (Linder 1998) för att bevara en bred biologisk mångfald. Denna naturvårdsinriktning är en central del av det av Riksdagen fastställda miljömålet "Levande skogar" som bl.a. beskriver att brändernas påverkan, och därmed effekter på skogsekologiska funktioner och processer, ska bibehållas (Miljömålsportalen 2006). I samma miljömål står det även att en inriktning bör vara att: "skötselkrävande skogar med höga natur- och kulturmiljövärden vårdas så att värdena bevaras och förstärks".

I Vårkallhöjdens naturreservat är det av flera anledningar (t.ex. brandtekniska) inte aktuellt att genomföra en naturvårdsbränning och då ska istället andra typer av skötselåtgärder utföras i syfte att så bra som möjligt efterlikna effekterna av en skogsbrand. Detta t.ex. genom att i vissa delar av reservatet friställa tall och lövträd på bekostnad av gran. Områdets naturvärden idag är som tidigare påtalats delvis knutna till grova lövträd som asp och sälg, och dessa trädslag har uppenbara svårigheter med att i dagsläget både tillväxa i gynnsam omfattning och att sedermera föryngra sig utan brand eller riktad skötsel. För Vårkallhöjdens del är det även viktigt att påskynda nybildningen av död ved i olika dimensioner genom att rand- och ringbarka ett visst antal levande träd. Att dagens nivåer av död ved inte anses tillräckliga beror delvis på tidigare dimensionsavverkningar och plockhuggningar inom området. De träd som då höggs bort skulle nu annars ha varit kvar i skogen som stående torrträd och lågor.

NATURA 2000

Följande naturtyper som ingår i habitatdirektivet för Natura 2000 finns representerade i området.

- ◆ Västlig taiga (9010).
- ◆ Näringsrik granskog (9050).

Ingående arter enligt EU: s artdirektiv/annex 1: Guckusko *Cypripedium calceolus*, järpe *Bonasia bonasia*, orre *Tetrao tetrix tetrix*, tjäder *Tetrao urogallus*, pärluggla *Aegolius funereus*, spillkråka *Dryocopus martius* och tretåig hackspett *Picoides tridactylus*.

KÄLLOR

Tryckta källor

- Ericsson, T. S. 2001. Culture within nature. Key areas for interpreting forest history in boreal Sweden. Doctoral Thesis. Swedish University of Agricultural Science, Umeå.
- Linder, P. 1998. Stand structure and succesional trends in forest reserves in boreal Sweden. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae. Silvestria 72. Swedish University of Agricultural Science, Umeå.
- Zackrisson, O. 1977. Influence of forest fires on the north Swedish boreal forest. Oikos 29 (1): 22-32.
- Sveriges Naturvårdsverk 1999. Skogslandskap. Bedömningsgrunder för miljö kvalitet.

Otryckta källor

Länsstyrelsen Jämtlands län. Bildande av naturreservatet Vårkallhöjden i Bräcke kommun, 1998-05-04. Dnr. 231-6179-95.

Miljömålsportalen (www.miljomal.nu), 2006-10-27.

Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsdatabas 1993-10-14.

Fältbesök

Bengt Pettersson, Länsstyrelsen i Jämtlands län, 1998.

Kristoffer Sivertsson, Länsstyrelsen i Jämtlands län, 2006.

SKÖTSEL OCH FÖRVALTNING

Med stöd av 3§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (SFS 1998:1252) fastställer länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen (bilaga 3).

ÄRENDETS BEREDNING

Vårkallhöjden är ett naturreservat sedan 1998. Detta nya reservatsbeslut syftar till att möjliggöra biotopvårdande skötselåtgärder enligt bifogad skötselplan, vilket tidigare reservatsbeslut ej medgav. Vårkallhöjdens naturvärden uppmärksammades 1993 genom Skogs(vårds)styrelsens nyckelbiotopsinventering och området klassades då i sin helhet som nyckelbiotop. Skogsstyrelsen tog sedan upp frågan om att bilda naturreservat med Länsstyrelsen som hela tiden ställt sig mycket positiv till reservatsbildning. Området ingår idag även i Natura 2000 (EU:s nätverk av skyddsvärda områden). Marken inom reservatet är privatägd, men inträngsersatt i samband med reservatsbildningen. Länsstyrelsen eftersträvar så stor delaktighet och förankring som möjligt inför reservatsbildning. I arbetet med fastställande av nytt reservatsbeslut (inklusive ny skötselplan) har berörda markägare och jaktlag, Bräcke kommun, Bräcke Naturskyddsförening, Jämtlands Botaniska Sällskap Jämtland/Härjedalens Naturskyddsförbund och Skogsstyrelsen beretts tillfälle att yttra sig.

I handläggningen av detta ärende har förutom undertecknade även naturförvaltningsfunktionen, naturskyddschef Håkan Attergaard och jurist Åsa Johansson deltagit. I detta ärende beslutade landshövding Maggi Mikaelsson och naturvårdshandläggare Kristoffer Sivertsson var föredragande.

INSKRÄNKNINGAR OCH FÖRESKRIFTER

För att tillgodose syftet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5,6 och 30 § miljöbalken att följande skall gälla i reservatet. Föreskrifterna skall inte utgöra hinder för åtgärder enligt skötselplan eller uppföljning av åtgärder eller bevarandestatus.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att förfoga över mark- och vattenområden inom reservatet

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. Uppföra byggnad
2. Anlägga väg eller parkeringsplats
3. Anlägga luft- eller markledning
4. Bedriva täkt av berg, sten, grus eller torv
5. Borra, spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa
6. Dika, dämna eller vidta vattenreglering
7. Fälla växande eller döda träd, ta bort eller upparbeta vindfällen/död ved eller utföra annan skogsvårdande åtgärd
8. Plantera in för trakten främmande växt- eller djurarter
9. Framföra motordrivet fordon i terräng.
10. Upplåta området för militär verksamhet
11. Placera ut saltstenar på fuktig-blöt mark eller i anslutning till källor
12. Använda kemiska bekämpningsmedel på land eller i vatten

Punkt A9 (även C8) utgör inget hinder för markägare att köra motorfordon på väl snötäckt mark i samband med tillsyn eller i övrigt i samband med nyttjande av marken.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

13. Sprida ut kalk på land eller vatten
14. Uppföra nya älgstorn

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen:

1. Utmärkning och information om reservatet
2. Anläggande av parkeringsplats, vandringsleder, eldplatser och vindskydd samt uppsättning av informationstavlor på platser som anges i fastställd skötselplan
3. Skogliga åtgärder såsom röjning och ring- och randbarkning enligt skötselplan för att bibehålla eller utveckla områdets naturvärden, samt åtgärder för att genomföra tillsyn och uppföljning av utförda naturvårdsinsatser. Detta kan exempelvis innebära tagande av kollekt för artbestämning i laboratorium, uppsättning av insektsfällor och fällning och uttransport av enstaka träd för vidare provtagning på annan plats

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. Elda, förutom på särskilt angivna platser
2. Fånga, störa eller skada däggdjur, fåglar, grod- och kräldjur, liksom att skada deras bo och lekplatser eller samla ägg
3. Fälla levande eller stående döda träd samt upparbeta liggande död ved

4. Klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig närmare rovfågelbo, lya eller gryt än 100 m
5. Göra åverkan på mark, block, torrträd eller växtlighet (även döda kvistar på levande träd)
6. Plocka och samla in naturprodukter (t.ex. vedsvampar, lavar och mossor) med undantag för bär och matsvamp
7. Insamla evertebrater, t.ex. skalbaggar och landmollusker
8. Framföra motordrivet fordon i terräng inom hela området.

Punkt C2 utgör inget hinder för utövande av jakt för jakträttsinnehavare. Punkt C8 utgör inte heller något hinder för terrängtransport av fälld älg vilket dock förutsätter att fordon med lågt marktryck används och att kortast lämpliga körstråk väljs.

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet

9. att utföra naturvetenskapliga eller andra undersökningar
10. att bedriva organiserad verksamhet såsom tävlingar, lägerverksamhet eller annan verksamhet av sådan omfattning eller frekvens att den kan skada naturmiljön
11. anlägga skoterled

Enligt 27 § verksförordningen skall Länsstyrelsen göra en konsekvensutredning av de föreskrifter som riktar sig till allmänheten vid bl. a. reservatsbildning. Länsstyrelsen finner att de aktuella föreskrifterna endast innebär marginell begränsning för allmänheten.

Enligt 7 kap 25 § i miljöbalken ska en prövning av skydd av områden även ske med hänsyn till enskilda intressen. Länsstyrelsen finner att de aktuella föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Enligt 3 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen m m som framgår av bifogad skötselplan.

Föreskrifternas ikraftträdande

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft tre veckor efter det att de utkommit från trycket i länets författningssamling.

Kungörelsedelgivning skall ske enligt 17 § delgivningslagen.

BRAND

Vid spontant uppkommen brand i området bedömer den lokala räddningstjänsten enskilt hur brandbekämpningen bäst utförs för att för att så snabbt som möjligt släcka den. Som vägledning är det dock viktigt att poängtera att Vårkallhöjdens till viss del brandpräglade naturvärden gör att Länsstyrelsen ser en spontan brand i områdets nordöstra del (skötselområde A2) som ett ur naturvårdssynpunkt positivt inslag, förutsatt att ingen omkringliggande mark- eller fastighetsägare drabbas negativt. Länsstyrelsens naturvårdsfunktion ser gärna att den lokala Räddningstjänsten samråder om släckningsarbetet i mån av tid. För att förbättra organisationen och beredskapen inför en spontan brand i området är det även önskvärt att en släckningsplan (innehållandes begränsningslinjer, släckningsmetoder, genom gång av kritiska geografisk lägen mm) ha arbetats fram mellan

dessas parter, berörda markägare och eventuellt andra intressenter. Förvaltaren ansvarar för att detta utförs.

JAKT

Jakträttsinnehavaren har att följa gällande lagar och bestämmelser rörande jakt samt övriga för naturreservatet gällande föreskrifter. För att upplysa allmänheten om pågående jakt skall anslag om detta sättas upp på reservatets informationstavla.

BILAGOR

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Skötselplankarta

1515000

1516000

Bilaga 1. Beslutskarta Vårkallhöjdens naturreservat

511-01743-2007

6996000

6996000

6995000

6995000

6994000

6994000

Legend

Parkering

Information

Naturreservat

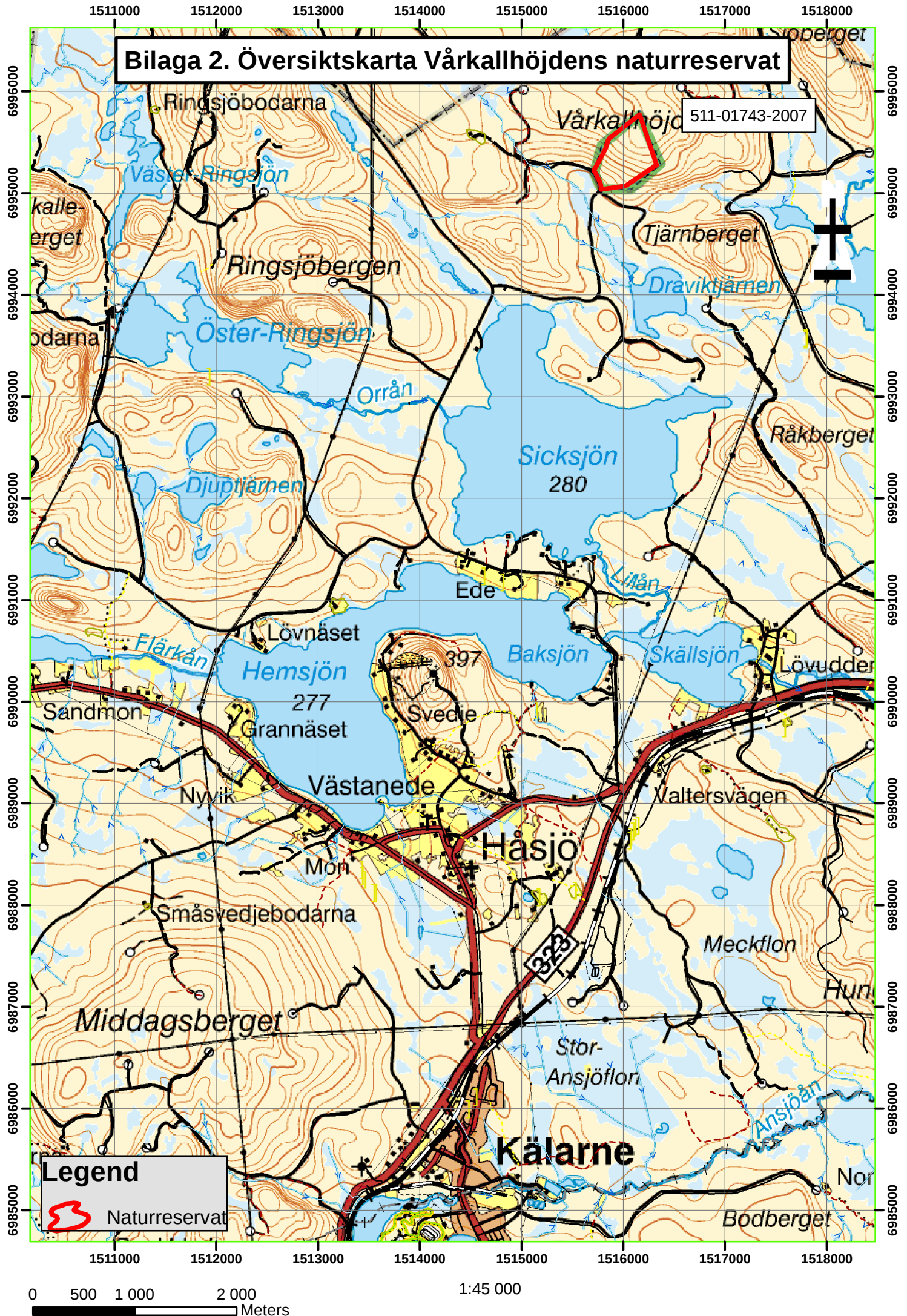
1515000

1516000

0 125 250 500
Meters

1:10 000

Bilaga 2. Översiktskarta Vårkallhöjdens naturreservat

SKÖTSELPLAN FÖR VÅRKALLHÖJDENS NATURRESERVAT

Vårkallhöjdens naturreservat, skötselområde A1 (Foto: Kristoffer Sivertsson, 2006).

INNEHÅLL

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syftet med naturvårdsförvaltningen	2
2. Beskrivning av bevarandevärden	3
2.1 Administrativa data	3
2.2 Områdesbeskrivning	3
2.3 Natura 2000	4
2.4 Historisk och nuvarande markanvändning	4
2.5 Områdets bevarandevärden	4
2.5.1 Kulturhistoriska bevarandevärden	4
2.5.2 Biologiska bevarandevärden	5
2.5.3 Geologiska bevarandevärden	5
2.5.4 Bevarandevärden för friluftsliv	5
2.6 Källförteckning	5

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och skötselåtgärder	5
4. Anordningar för information och friluftsliv	7
5. Områdets bevarandestatus	8
6. Uppföljning av genomförda skötselåtgärder, bevarandemål och gynnsamt tillstånd	8
7. Renhållning	8
8. Utmärkning av reservatets gräns	8
9. Tillsyn	8
10. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	9
11. Finansiering av naturvårdsförvaltningen	9

BESKRIVNINGSDDEL

1. SYFTET MED NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Syftet med naturvårdsförvaltningen i Vårkallhöjdens naturreservat är att bevara de värdefulla livsmiljöerna *Västlig taiga (9010)* och *Näringsrik granskog (9050)* (enligt EU:s naturtypsklassificering) med tillhörande naturliga processer och successioner, samt de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer, i gynnsamt tillstånd. Detta innebär också att utbredningen av dessa naturtyper i framtiden minst ska motsvara nuvarande areal, vilket är av stor betydelse för t.ex. hönsfåglar och hackspettar enligt EU:s fågeldirektiv, kryptogamer, kärlväxter och vedlevande insekter. Syftet är också att rörligt friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i området utan att naturvärdena tar skada.

2. BESKRIVNING AV BEVARANDEVÄRDEN

2.1 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data för Vårkallhöjdens naturreservat.

Objektnamn	Vårkallhöjdens naturreservat
Objektnummer	23 02 038
Skyddsform	Naturreservat
Län	Jämtland
Kommun	Bräcke
Väggkarta	184 Bräcke
Fastighetskarta	18G 9d
Fastigheter	Svedje 1:39
Areal	26,2 ha
Sitecode i nätverket Natura 2000	SE0720079
Förvaltare	Länsstyrelsen Jämtlands län
Markslag och naturtyper (ha):	
Västlig taiga (9010)*	19
Näringsrik granskog (9050)	6
Prioriterade bevarandevärden:	
Markslag	Skog
Naturtyper	Se ovan
Strukturer	Död ved, grova lövträd, vattenlokar
Växt- och djursamhällen	
Arter (rödlistade)	Vedsvampar, lavar, kärlväxter
Friluftsliv	Upplevelse

* Prioriterad naturtyp enligt EU:s habitatdirektiv för Natura 2000.

2.2 Områdesbeskrivning

Vårkallhöjdens naturreservat är ca 26 ha stort och ligger i en sydvästsluttning, ca 300-400 m.ö.h., på berget Vårkallhöjden ungefär 10 km norr om Kälarne samhälle. Terrängen är överlag brant och sluttningen karakteriseras av tvärgående terrassliknande fuktiga svackor och mellanliggande branter. Det förekommer flera mindre vattenlokar i reservatets södra del. Boniteten är hög (medelbonitet 4,9 m³/ha) särskilt i de nedre delarna och här finns flera exemplar av grovvuxna granar. Skogen domineras av ca 130-150 årig granskog, som fortfarande är tydligt brandpräglad genom ett rikligt inslag av grova lövträd, främst asp, men också sälg och björk. Lövinslaget är mycket intressant och värdefullt. Tallinslaget ökar högre upp längs sluttningen. Trädslagsfördelningen för hela reservatet är: tall 10%, gran 70% och löv 20%. Området övergicks senast av en brand någon gång mellan år 1800 och 1850. Brandspår i form av t.ex. kolade högstubbar finns på flera ställen. Brandskadade tallar av värde tillvaratogs troligen snarast efter senaste branden. De sista gammeltallarna höggs enligt uppgift år 1918. Kolved höggs åtminstone 1933 och tändsticksvirke ungefär samtidigt. Därefter har ingen avverkning skett. I den nedersta delen av området finns en kolbotten. Omgivande skogsmark är av helt annan karaktär och utgörs främst av väl genomgallrad skog, ungskog eller föryngringsytor.

Mängden död ved varierar inom reservatet där vissa partier innehåller mer än 15 kbm/ha medan nivåerna är lägre i andra delar. Lågor av både gran och sälg förekommer främst i

områdets nedre delar och då i flera olika nedbrytningsstadier. Lågor av asp finns i stora delar av området. Stora biologiska värden finns, förutom i vattenlokarna, lövinslaget och den döda veden, även i de rödlistade och skyddsvärda arter som påträffats i reservatet. Fynd (rödlistekategori inom parentes) har gjorts av lavarna mörk rödprick *Arthonia incarnata* (VU), nordlig nållav *Chaenotheca laevigata* (NT), stiftgelélav *Collema furfuraceum* (NT), lunglav *Lobaria pulmonaria* (NT) och vedsvamparna rosenticka *Fomitopsis rosea* (NT), rynkskinn *Phlebia centrifuga* (NT), ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, ej rödlistad), doftticka *Haploporus odoratus* (VU) och blackticka *Junghuhnia collabens* (VU), samt orkidéen Guckusko *Cypripedium calceolus*. I området har även observationer gjorts av järpe *Bonasia bonasia*, orre *Tetrao tetrix tetrix*, tjäder *Tetrao urogallus*, pärluggla *Aegolius funereus*, spillkråka *Dryocopus martius* och tretåig hackspett *Picoides tridactylus* (VU). Objektet blev inte upptaget i länets urskogsinventering på grund av att det inte var känt vid den tidpunkten, men det hade trots sin ringa areal med säkerhet blivit klassat i högsta skyddsklass. Anledning är naturskogskaraktären och den rika förekomsten av rödlistade arter. Vårkallhöjden är ur naturvårdssynpunkt ett mycket värdefullt område.

2.3 Natura 2000

Vårkallhöjdens naturreservat ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av skyddade naturområden. Inom Natura 2000 har olika bevarandevärda naturtyper (Tab. 2) och arter (Tab. 3) pekats ut. De åtgärder som beskrivs i skötselplanen syftar därför till att även uppfylla de bevarandemål som finns utpekade i Vårkallhöjdens bevarandeplan enligt Natura 2000.

Tabell 2. Utpekade naturtyper enligt Natura 2000.

Kod	Naturtyp	Areal (ha)
9010*	Västlig taiga	19
9050	Näringsrik granskog	6

*Prioriterad naturtyp enligt EU:s habitatdirektiv för Natura 2000.

Tabell 3. Utpekade arter enligt Natura 2000.

Kod	Art
74	Järpe (<i>Bonasia bonasia</i>)
77	Orre (<i>Tetrao tetrix</i>)
136	Pärluggla (<i>Aegolius funereus</i>)
142	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)
148	Tretåig hackspett (<i>Picoides triactylus</i>)
1902	Guckusko <i>Cypripedium calceolus</i>

2.4 Historisk och nuvarande markanvändning

Skogen är påverkad av dimensionsavverkningar av tall under 1800-talet och av plockhuggningar av tall och gran under 1900-talets första hälft (se vidare avsnittet "Områdesbeskrivningen"). I vissa delar finns fortfarande kärnfriska avverkningstubbbar av grov tall kvar vilket påvisar det tidigare stora inslaget av tall i området. En dryg kilometer väster om området finns en fåbodlämning. Idag nyttjas reservatet för rekreation, jakt och friluftsliv.

2.5 Områdets bevarandevärden

2.5.1 Kulturhistoriska bevarandevärden

Förutom den kolbotten som finns i den södra delen av området (ej utmärkt i FMIS) finns inga kulturhistoriska bevarandevärden i dagsläget rapporterade inom reservatet.

2.5.2 Biologiska bevarandevärden

Reservatet har höga naturvärden då det inrymmer en stor variation i naturtyper från fuktiga granskogsmiljöer med mindre vattenlokar till delar med stort inslag av grova lövträd och även

mer talldominerade partier. Dessutom finns i området minst 8 st rödlistade arter och därutöver ett antal andra skyddsvärda arter. Reservatets höga bonitet och bitvis rikliga inslag av död ved är också viktiga biologiska bevarandevärden och bidrar till områdets känsla av naturskog (se vidare i avsnittet 2.2 "Områdesbeskrivning").

2.5.3 Geologiska bevarandevärden

Reservatet har inga större geologiska bevarandevärden eller sevärdheter.

2.5.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Reservatet är ett värdefullt naturområde i en del av länet som annars är kraftigt påverkat av skogsbruk. Särskilt inslaget av grov asp är sevärt. Bilväg når ända fram till reservatsgränsen, vilket gör området lättillgängligt.

2.6 Källförteckning

Otryckta källor

Länsstyrelsen Jämtlands län, 1998-05-04. Bildande av naturreservatet Vårkallhöjden i Bräcke kommun. Dnr. 231-6179-95

Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering 1993-10-14.

Fältbesök

Bengt Petterson 1998, Länsstyrelsen Jämtlands län.

Kristoffer Sivertsson 2006, Länsstyrelsen Jämtlands län.

PLANDEL

3. SKÖTSELOMRÅDEN MED BEVARANDEMÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER

Syftet med naturvårdsförvaltningen innebär att delar av granskogen ska utvecklas fritt, men också att biotopvårdande skötselåtgärder görs för att utveckla och restaurera viktiga naturskogskvaliteter i vissa utvalda partier av reservatet. Bevarandestatusen i objektet är bedömd i samband med skötselplanens revidering 2006. Reservatet har delats in i två stycken skötselområden (se skötselplankarta). Följande skötselåtgärder ska utföras stegvis:

- 1. röjning och rand-/ringbarkning av gran runt utvecklingsbara lövträd och tallar*

Skötselområde A1 (18,1 ha).: Ogynnsam bevarandestatus

Granskog med inslag av fuktsvackor och mindre vattenlokar. Området har ett stort inslag av lövträd, framför allt grov asp men också sälk och björk.

Bevarandemål: Västlig taiga (9010) och Örtrik granskog (9050)

Det är gynnsamt tillstånd när skogen:

- endast innehåller inhemska trädslag.
- är flerskiktad.

- har stor variation i ålder och dimensioner på levande träd (minst 40 träd/ha över 40 cm DBH och minst 8 träd/ha över 60 cm DBH).
- innehåller död ved i olika nedbrytningsstadier och dimensioner med minst 20-40 m³/ha (alternativt ca 20 % av virkesvolymen). I genomsnitt ska 20-35 % av den döda veden vara stående.
- innehåller minst 15 st lövträd/ha över 25 cm DBH och minst 7 st lövträd/ha över 40 cm DBH.
- Lunglav ska finnas på minst 7 st substrat/ha
- Minst 1 träd med spillkråkehål/ha
- Minst 1 träd med hackmärken från tretåig hackspett/ha

Skötselområde A1. Granskog med aspinslag (foto: Kristoffer Sivertsson, 2006)

Skötselåtgärder A1

Målet med skötselåtgärder är att 1) gynna lövträd på bekostnad av gran, men också att 2) öka mängden död ved i olika dimensioner. I de delar av skötselområdet som saknar utvecklingsbara lövträd, samt invid vattenlokarna är målet att låta granskogen utvecklas helt fritt.

- Røj bort icke-gagnvirkes gran upp till 10 cm i brösthöjdsdiameter (DBH) och ring- och randbarka gagnvirkesgran. Utför åtgärder selektivt inom en radie av ca 3-5 m runt ca 20 st utvecklingsbara (minst 1/3 av trädet består av grönkrona) lövträd/ha. Åtgärden skall prioriteras kring asp men även runt sälk och björk. Även enstaka granar som växer direkt upp i äldre lövträdiskronor ska ringbarkas. Variera metoderna så att en variation i tid för granarnas avdöende uppnås genom att både använda handkedjesåg och bandkniv. Åtgärder kan även med fördel utföras stegvis under några år. **OBS!** Inga åtgärder ska genomföras inom en ½ träd längd (ca 15 m) från vattenlokarna.
- Groten ska lämnas kvar, men bör i partier med t.ex. guckusko-förekomster samlas in i

större högar för att inte kväva dessa och bortforslas till annan lämplig plats inom reservatet.

- Skötsel ska påbörjas inom 2-4 år efter det att skötselplanen blivit antagen. Rökning av gran runt utvecklingsbara lövträd bör sedan ske ytterligare minst en gång efter ca 15-20 år. Skötselområdet lämnas sedan till fri utveckling.

Skötselområde A2 (8,1 ha): Ogynnsam bevarandestatus

Barrblandskog med stort tallinslag.

Bevarandemål: Västlig taiga (9010), Tallskog

Det är gynnsamt tillstånd när skogen

- endast innehåller inhemska trädslag.
- är flerskiktad.
- har stor variation i ålder och dimensioner på levande träd (minst 40 träd/ha över 40 cm DBH och minst 8 träd/ha över 60 cm DBH).
- innehåller död ved i olika nedbrytningsstadier och dimensioner med minst 20-40 m³/ha (alternativt ca 20 % av virkesvolymen). I genomsnitt ska 20-35 % av den döda veden vara stående.

Skötselåtgärder A2

Målet med skötselåtgärderna är att 1) gynna tillväxten av tall (och lövträd) på bekostnad av gran, men också att 2) öka mängden död ved, både stående och liggande, i olika dimensioner.

- Røj bort icke-gagnvirkes gran upp till 10 cm i brösthöjdsdiameter (DBH) och ring- och randbarka gagnvirkesgran. Utför åtgärder selektivt inom en radie av ca 3-5 m runt utvecklingsbara tallar och lövträd. Även gran som växer direkt upp i äldre tall- och lövträdskronor ska ringbarkas. Variera metoderna så att en variation i tid för granarnas avdöende uppnås genom att använda handkedjesåg och bandkniv, bankning på trädens stam eller inympning av utvalda vedsvampssporer direkt i veden.
- Groten ska lämnas kvar, men ska i partier med t.ex. förekomster av guckusko samlas in i större högar på lämpligare plats för att inte kväva dessa.
- Skötsel ska påbörjas inom 2-4 år efter det att skötselplanen blivit antagen och kan med fördel utföras stegvis under några år. Rökning av gran runt utvecklingsbara tallar och lövträd ska sedan ske ytterligare en gång efter ca 15-20 år. Området lämnas därefter för fri utveckling.

4. ANORDNINGAR FÖR INFORMATION OCH FRILUFTSLIV

Bevarandemål

Rörligt friluftsliv ska kunna bedrivas i reservatet. Det ska finnas en väl underhållen informationstavla med översiktskarta för reservatet. Det ska även finnas information om pågående skötselåtgärder i reservatet.

Skötselåtgärder

Parkeringsplatsen ska vid behov röjas fri från sly och eventuella vindfällen. Vindfällena ska lämnas kvar i närheten av sina ursprungliga växtplatser. Informationstavlan och parkeringsplatsen ska ha årlig tillsyn.

5. OMRÅDETS BEVARANDESTATUS

Vårkallhöjdens naturreservat har för närvarande ogynnsam bevarandestatus. Den kommer dock att förbättras efter att skötselåtgärder genomförts vid upprepade tillfällen.

6. UPPFÖLJNING AV GENOMFÖRDA SKÖTSELÅTGÄRDER, BEVARANDEMÅL OCH BEVARANDESTATUS

För uppföljning och noggrann dokumentation av genomförda skötselåtgärder, bevarandemål och bevarandestatus ansvarar Länsstyrelsen i Jämtlands län (Tab. 3). Naturvårdsförvaltaren ansvarar även för att reservatets föreskrifter efterlevs. Om dessa uppdrag förläggs till en uppdragstagare ska villkoren noga anges i skriftligt avtal.

Tabell 3. Uppföljning av genomförda skötselåtgärder, bevarandemål och bevarandestatus.

Skötselområde	Parametrar	Prioritet	År efter genomförd skötsel
A1	Mängd död ved (m3/ha)	1	2 år, 4 år, 10 år
	Förekomst av grova träd (antal/ha), diametertillväxt	2	5 år, därefter vart 10:e år
	Förekomst av grova lövträd (antal/ha), diametertillväxt som respons på utförda skötselåtgärder	1	5 år, därefter vart 10:e år
A2	Mängd död ved (m3/ha)	1	2 år, 4 år, 10 år
	Förekomst av grova träd (antal/ha), diametertillväxt	2	5 år, därefter vart 10:e år

7. RENHÅLLNING

För renhållningen inom reservatet ansvarar Länsstyrelsen Jämtlands län.

8. UTMÄRKNING AV RESERVATETS GRÄNS

Reservatet ska märkas ut enligt Naturvårdsverkets standard.

9. TILLSYN

För fortlöpande tillsyn av reservatet ansvarar Länsstyrelsen Jämtlands län.

10. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER

Tabell 4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselområde	Areal (ha)	Skötselåtgärder	År efter fastställd skötselplan	Prioritet
A1, A2	26	Röjning och rand-/ringbarkning av gran.	Inom 5 år. Röjning runt lövträd och tall upprepas sedan minst en gång om ca 15-20 år.	1

11. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Finansiering av naturvårdsförvaltningen (renhållning, tillsyn, skötselåtgärder och uppföljning av skötsel) ska bekostas genom reservatsanslag från Naturvårdsverket.

Bilaga 4. Skötselplankarta Vårkallhöjdens naturreservat

511-01743-2007

6996000

6996000

6995000

6995000

A1

A2

Legend

- Parkering
- Information
- Naturreservat
- Skötselområde

0 140 280 560 Meters

1516000

1:10 000